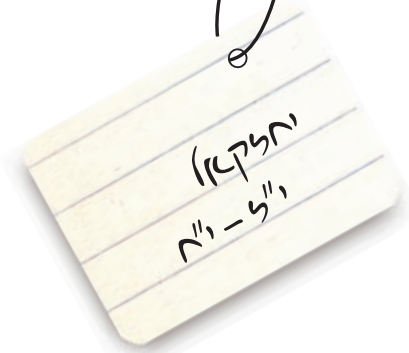

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

פרק י"ז

בנבואה זו מתאר יחזקאל, באמצעות משל מעולם החי והצומח, את המאורעות באחרית ימי ממלכת יהודה: גלות יהויכין, המלכת צדקיהו ומרידתו בבבל (א-י). בהמשך מוכיח הנביא את ממלכת יהודה על הפרת הברית עם נבוכדנאצר (טו-כ) וחווה תוצאות חמורות למרידתו של צדקיהו במלך בבל. הנבואה נחתמת בדברי נחמה המבשרים על שיבת ציון (כב-כד).

1 עיינו במסכת האירועים ההיסטוריים הנוגעים באחרית ממלכת יהודה ועומדים ברקע המשל: מל"ב כ"ד, ח-כ; כ"ה, א-ז.

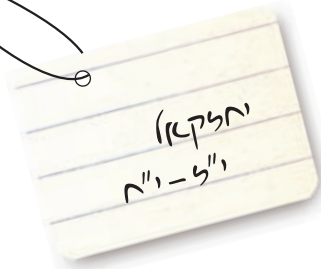
א הנשר הראשון במשל (ג) מסמל את נבוכדנאצר מלך בבל, ואילו הנשר השני (ז) מסמל את פרעה מלך מצרים. עמדו על ההבדלים בדרך בה מתאר הנביא כל אחד מהם.

ב הגליית יהויכין מתוארת בפסוק ד, והמלכת צדקיהו מתוארת בפסוק ה - במה נבדלים שני מלכים אלה לפי המשל? חשבו כיצד מבטאים הסמלים במשל את השינוי שחל בממלכת יהודה בעקבות ההגליה. תנו דעתכם לתיאורה של ממלכת צדקיהו כגפן: במשל (ה-ו) ובמשל (יד).

2 חטאו של צדקיהו מתואר פעמיים בפרק: טו-טז; יט-כ. עמדו על הפן השונה המודגש בכל אחד מהתיאורים.

3 בחלקו האחרון של הפרק (כב-כד) מופיעים דברי נחמה לעתיד. מעשי ה' בחלק זה מקבילים למעשיו של נבוכדנאצר בתחילת הפרק, אולם ניכרת המגמה השונה בכל אחת מהפעולות הללו. השוו בין הפעולות השונות וחשבו כיצד מתבטאת בהן המגמה השונה. העזרו בדברי הרד"ק: 'ממנו אקטוף ענף רך לנוטעו במקומו ... לטובתו אקטפנו כי לנטוע אותו בארצו אקטפנו.'

פרק י"ח

שאלת הגמול הבין דורי הטרידה את דור החורבן, ויצרה תחושה של ייאוש וחוסר תקווה לעתיד בשל עוונות הדורות הקודמים, וממילא גם קעקעה את אפשרות התיקון והתשובה. המשל כאן הוא משל שמקורו בלשון העם, המבטא את התפיסה הרווחת בקרבם: 'אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה'. כנגד משל זה קובע הנביא: 'הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב וכנפש הבן לי הנה, הנפש החטאת היא תמות' (ד). האחריות האישית והבחירה החופשית של כל אדם באשר הוא, היא העיקרון היסודי החורז את הפרק.

4 חלקו הראשון של הפרק (א-כ) עוסק בשאלת הגמול הבין דורי. הוא בנוי ממסגרת (פסוקים א-ד ו-כ) השוללת את טענת העם, ומהדגמת עיקרון הגמול האישי באמצעות שושלת בת שלושה דורות: סב צדיק (ה-ט), אב רשע (י-יג) ונכד צדיק (יד-טז). עיינו בתיאור הראשון ושימו לב למעשים שבאמצעותם בוחר הנביא לתאר את צדקותו של האיש. מה מאפיין את המעשים הללו?

5 הנביא מציב בתחילת החלק הראשון ובסיומו את דרך ההשגחה האלוהית - 'הנפש החטאת היא תמות', המנוגדת לסיסמא הרווחת בעם - 'אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה'. מדוע נאבק הנביא בסיסמת העם? עיינו בדברי רש"י: 'כך דרכו של הקדוש ברוך הוא האבות חוטאים והבנים לוקים. שהרי כמה שנים חטאו מלכי ישראל קודם שגלו, ואף אנו לא נדאג ללקות בעווננו'.

כיוון אחר עולה מדברי העם בסוף מגילת איכה (ה',ז): 'אבתינו חטאו ואינם ואנחנו עונתיהם סבלנו' - כיצד ניתן להסביר את ההתנגדות לסיסמת העם לאור נימת הייאוש שבקינה? (ראו את הקשרם של הדברים בקינה)

6 בעוד שחלקו הראשון של הפרק עוסק בזיקתו של האדם לאבותיו, חלקו השני של הפרק מדגיש את עניין הגמול הפרטי ביחס לאדם עצמו. שימו לב לבטוי החוזר פעמיים מצד ה' (כג, לב), ולויכוח בינו ובין העם (כה, כט). עקבו גם אחרי השורש 'שוב' המשמש מילה מנחה בפרק. מהו העיקרון של תורת הגמול המוצג בחלק זה, ומדוע העם מתנגד בעוצמה רבה לעקרון זה?

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

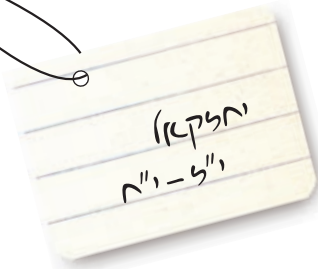
מתן ואתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

7

עיקרון הגמול האישי בנבואת יחזקאל סותר לכאורה את עיקרון הגמול המפורש בתורה בעשרת הדברות (שמות כ',ה) - 'כי אֶנְכִי ה' אֶ-לֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֹקֵד עוֹן אָבֹת עַל בְּנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רִבְעִים לְשָׁנָא'. לסתירה זו ניתנו כמה תשובות בידי חז"ל והמפרשים, עיינו בתשובות הבאות ושימו לב להבדל העקרוני בין זוג התירוצים הראשון לזוג השני:

בבלי סנהדרין כ"ז,ב: "ובנים בעוון אבות לא? והרי כתוב 'פוקד עוון אבות על בנים' שם כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן".

רד"ק: "וכאשר אמר כי הבן לא ישא בעוון האב - בבן שהוא גדול שהוא ראוי לעונש ולשכר מעצמו. אבל הבנים הקטנים מתים בעוון אבותם וכן ייטיב להם בזכות אבותם. אבל הגדולים שהם רשעים לא תועילם זכות אבותם, כמו שהצדיקים לא יזיקם עוון אבותם".

בבלי מכות כ"ד,א: "אמר ר' יוסי בר חנינא: ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלו... משה אמר: 'פוקד עוון אבות על בנים', בא יחזקאל וביטלה: 'הנפש החוטאת היא תמות'".

מלבי"ם: "בעשרת הדברות באר שזה רק בחטא ע"ז, כמו שכתב: 'לא תשתחוהו להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלקיך אל קנא פוקד עון אבות על בנים לשונאי', וכבר באר במורה נבוכים שלא תמצא חרון אף וחמה וקנאה ושנאה רק בעוון ע"ז, ובחטא ע"ז יקנא ויכלה השורש עם הענפים, לא ביתר עבירות. ונודע כי בימי יחזקאל נבטל יצרא דע"ז שאנשי כנסת הגדולה בטלוהו".

הרחבה

המתח בין תורת הגמול בתורה לבין זו שבנבואת יחזקאל נפתר בדרכים שונות. פרשנות מיוחדת ומקיפה להבדל זה הציע הרא"ה קוק זצ"ל. הרב קוק ראה בהבדל זה חלק מתהליך השינוי העמוק שהתחולל בעם בעקבות החורבן והיציאה לגלות:

"בהיות שטף החיים של האומה עובר על פני כללותה, אמיץ הוא הקשר בין הדורות העוברים והווים... יחזקאל, בעת התמוטטות האומה ראה שהפירוד הרוחני יפה לה. הרושם שחשבון העבר יהיה נפסק מפעולתו אף על פי שבעל כרחו יפסקו על ידי זה גם כן כמה חמודות סגוליות באיזה ערך... אבל כך דורש המצב, וכשצדיק גוזר גזירה מקיימים אותה מן השמים. והמסילה החדשה נסללת היא אז בכל מרוץ חיי האומה לעמוד כל יחיד על השלמת נפשו, ומהרסיסים הללו מתקבץ אחר כך הרכוש הכללי, החוזר ומתקשר לחטיבה אחת."

(אגרות הרא"ה א, אגרת רפ"ג)

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"

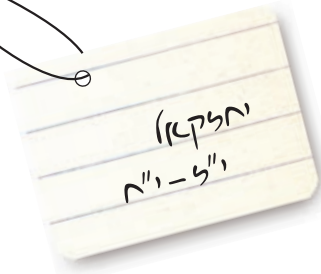

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננברג
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

המרכז ללימודי תנ"ך

”וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא” < לקט ביאורי מילים ליחזקאל פרקים ו"ז-ו"ח

פרק י"ז (ג) הַנְּשֹׂר הַגָּדוֹל הַגָּדוֹל הַכְּנָפִים אַרְךְ הָאָבֶר מְלֵא הַנוֹצָה אֲשֶׁר לוֹ הִרְקָמָה: נוצות כנפיו של הנשר גדולות וארוכות, וה'אבר', עצם הכנף, ארוכה אף היא. נוצותיו של הנשר נאות ומצוירות כרקמה.

(ד) אֵת רֹאשׁ וַיְנִיקוּתִי קִטְף וַיְבִיֵאֵהוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן בְּעִיר רַכְלִים שְׁמוֹ: הנשר קטף את הענפים הצעירים והרכים שבצמרת הארז, ושתלו מחדש בארץ של סוחרים ורוכלים. המשל רומז ללקיחת יהויכין מישראל לבבל.

(ה) וַיִּקַּח מִזְרַע הָאֶרֶץ וַיִּתְּנֵהוּ בְּשֵׂדֵה זְרַע קַח עַל מַיִם רַבִּים צִפְצָפָה שְׁמוֹ: הנשר לקח זרע את הזרע בארץ באזור רווי מים, כאילו היה צפצפה. זהו רמז להמלכת צדקיהו בארץ ולצמצום גודלה של ממלכת יהודה.

(ו) וַיִּצְמַח וַיְהִי לְגִפֵּן סִרְחַת שִׁפְלַת קוֹמָה לַפְּנוֹת דְּלִיּוּתִי אֲלִיו וְשִׁרְשׁוֹ תַחְתִּיּוֹ יִהְיוּ וְתֵהִי לְגִפֵּן וְתַעֲשׂ בָּדִים וְתִשְׁלַח פְּאוֹת: מטרת הנשר היתה שהזרע ששתל והפך לגפן - יוגבל בגובהו וגודלו, וישאר כפוף אליו ותלוי בו. אולם למרות זאת הגפן גדלה והתחזקה מעבר למשוער. והרמז הוא על חובת הכניעה של צדקיהו למלך בבל, שהופרה בידי.

(ז) וְהִנֵּה הַגִּפֵּן הַזֶּאת כְּפִנָּה שִׁרְשִׁיָּה עָלָיו וְדִלְיוּתִי שִׁלְחָה לוֹ לְהִשְׁקוֹת אוֹתָהּ מְעֲרָגוֹת מִטְּעָה: הגפן בחרה לפנות לעזרתו של נשר אחר, ובקשה ממנו שישקה אותה. רמז לפניית צדקיהו למלך מצרים.

פרק י"ח (ו) אֶל הַהָרִים לֹא אֲכַל: לא אכל מזבחי עבודה זרה, המוקרבים על ההרים.

(ז) וְהוֹלִיד בֶּן פְּרִיץ שִׁפְךָ דָּם וְעָשָׂה אֶח מֵאַחַד מְאֵלָה: אותו בן פרץ גדר, ועשה לאחיו את המעשים הרעים המפורטים להלן. פירוש אחר: 'אח' היא קריאת צער על מעשיו של הבן.

הרחבות ומענה לשאלות: מתן על הפרק "perek.matan@gmail.com"